

viser, at havbunden over store strækninger praktisk talt er brolagt med en samling af ferromanganklumper op til 10 cm i diameter.

Børge Fristrup.

Chorley, Beckinsale & Dunn:
The History of the Study of Landforms.
Vol. 2. The Life and Work of William Morris Davis. Methuen & Co. London 1973. 874 s., 163 fig. 16×24 cm. £ 13.50.

Denne bogbegivenhed er helt helliget W. M. Davis. Dens 1. del omhandler hans mange bidrag til studier af geomorfologi og placerer dem i sammenhæng med hans øvrige arbejder og med hans egen og senere tiders kritik. 2. del omhandler forskerens biografi.

Ruth Helkiær Jensen

E. S. Higgs (ed) 1975: Palaeoeconomy.
Papers in Prehistory, The British Research Project in the Early History of Agriculture. Cambridge Univ. Press. Cambridge 1975. 244 s., talr. fig. og tabeller 22×28 cm. £ 8.50.

Palæøkonomi, som emnet præsenteres i denne fremstilling af 8 kendte arkæologer, er en gren af kulturokologien. Der lægges derfor vægt på en mængde velkendte begreber som »ressourcer for en given teknologi«, »bæreevne for befolkning«, »tilpasning« o. s. v. For danske er en artikel om jagersamfund med moskusoksen som vigtigste byttedyr måske specielt interessant. Den foreliggende bog demonstrerer ret tydeligt de fordele, arkæologer kan vinde ved betragtninger af kulturokologisk art (specielt måske artiklen: Settlement and Land Use in Capitanata, Italy). Arbejdsfeltet indbyder til tværfagligt samarbejde!

Sofus Christiansen

Karen J. Friedmann:
Danish Agricultural Policy 1870-1970.
The Flowering and Decline of a Liberal Policy. Reprinted from Food Research Institute Studies Vol. XIII No. 3, 1974.

Stanford University California. 13 s. \$ 1. En fortrinlig oversigt, der på 12 sider giver kvintessensen af dansk landbrugs udvikling gennem 100 år. Af den velvalgte

litteratur fremgår det, at forfatteren, der er landbrugsekonom, er fortrolig med danske landbrugsproblemer.

Ruth Helkiær Jensen

David W. Heal. The Steel Industry in Post War Britain.
Industrial Britain. David & Charles, London 1974. 224 s. 16×25 cm. £ 6.25.

Gennem det meste af jern- og stålindustriens historie har U. K. været blandt de førende med hensyn til produktion, kvalitet, markedsandel og indførelse af ny teknologi. Endnu i dag er landet nr. 5 i verdensproduktionen, i Europa (÷ Sovjet) kun overgået af Vesttyskland, men dog tæt fulgt af Frankrig. At dømmen efter denne beretning af Heal har det været en evig kamp for England i efterkrigsårene at fastholde denne position på verdensmarkedet. Bogen er en beretning om konservatisme og skepsis i tankegang og handlingsprogram, udtrykt bl. a. gennem rapporter fra regeringen og i de enkelte selskabers prognoser og langtidsplaner. Regeringens rationaliseringsforslag har tilsyneladende ikke givet megen genlyd hos branchen, og der har været stor uenighed i synspunkter hos de to parter. Forfatteren viser også, hvordan optimisme og pessimisme har afløst hinanden gennem 1950'erne. En alvorlig hemske har været, at nationaliseringen i 1951 ikke nåede at føre til en rekonstruktion af industrien, de konservatives valgsejr snart efter førte til denationalisering, der varede til 1964. Efter forfatterens mening kan man dog ikke tillægge de skiftende regerings holdning ret meget ansvar for manglende effektivitet i industrien, eftersom selskaberne opererer efter individuelt planlagte økonomiske beregninger, og selv ikke fornyet nationalisering har kunnet ændre dette punkt. Forfatteren kalder udviklingen gennem 50'erne for resultatet af en god taktik, men en komplet mangel på strategi m. h. t. de ændringer, der har fundet sted inden for råstofforsyningen, handelsbetingelserne og markedssituationen i verden. Det understreges, at holdningen inden for britisk stålindustri i efterkrigsårene har været præget af forsigtighed i investeringer, i planlægning, i langtidsprognoser og i indførelse af ny teknologi. Denne kritik, der er baseret på en indgående og meget dygtig analyse af udviklingen i stålindustrien som helhed

såvel som af de enkelte selskabers produktionspolitik, sættes yderligere i relief i et kapitel, der handler om moderne lokaliseringsteorier, sådan som de forfægtes af den nyere geografiske forskning, og hvoraf det fremgår, at britisk stålindustri også i denne henseende slæber kraftigt efter.

Viggo Hansen

Emile van der Vekene:
Les Cartes Géographiques du Duché de Luxembourg.
Editées aux XVIe, XVIIe et XVIIIe siècles. Editions de L'Imprimerie Saint-Paul. Luxembourg 1975. 301 s., 26×21 cm.

Af flere årsager har landene vest for Rhinen spillet en betydelig rolle i kartografens udvikling, og bl. a. af den grund har et så omfattende værk som dette en betydelig interesse også for nordiske brugere. Der er behandlet ca. 75 kartografer med kortfattede biografier. Kortene er samlet fra Luxembourg, Holland, Belgien, Frankrig, Tyskland, U.S.A., Østrig og Danmark. Det ældste er et Gérard de Jode kort (antagelig det første kort over Luxembourg ca. 1570). Fra danske samlinger og biblioteker gengives et par kort af Pieter van der Aa (1659-1733). Det ene fra 1712, det andet trykt 1735-40 i Paris og det tredje er en titelvignet af et atlas fra samme forlag.

E.v.d. Vekenes arbejde er præget af megen omhu og dyb fortrolighed med den vesteuropæiske, ældre kartografi. Derfor bør det også kendes i Danmark.

Niels Nielsen

Atlas of Japan.
Physical, Economic and Social. Int. Soc. for Educational Information 1974 (2nd edition). Tokyo 1974. 64 s., 64 kort 1:200.000, 27×37 cm. \$ 35.-

Første udgave af Atlas of Japan fremkom i 1970 (anmeldt i Geografisk Tidsskrift bd. 69). Det er bemærkelsesværdigt, at man allerede i 1974 kunne udsende denne nye udgave med oplysninger revideret frem til 1970-73. Atlas'et dækker hele det traditionelle emneregister i klare kort og tilsvarende tekst. Enkelte emner kan knap nok fremhæves, det skulle måske være befolkningsskoncentrationen i storbyerne, som stadig fortsætter, endda

i stigende takt. Atlas'et er antagelig den mest koncentrerede og autentiske geografiske beskrivelse af Japan (på engelsk, fransk og spansk), der kan købes i dag.

Sofus Christiansen

Fridriksson, Sturla: Surtsey.

Evolution of Life on a Volcanic Island. Butterworths. London 1975. 19×25 cm. 198 s. £ 5.30.

Den 14. november 1963 begyndte en ny periode af vulkansk virksomhed i det lavvandede havområde ved Vestmannaøerne, og den første afdeling af denne var med visse afbrydelser effektiv indtil 5. juni 1967. Det mest iøjnefaldende resultat er dannelsen af den nye ø Surtsey, som antages at være sket om natten mellem 13. og 14. november. Den 16. november var det højeste punkt ca. 40 m o.h., den 20. november ca. 70 m o.h., og i februar 1964 var den højeste top ca. 174 m o.h. I marts 1964 var højden 169 m, og den nye ø's areal var da ca. 1 km². Den 4. april 1964 blev kraterzonen lukket mod havet, og man fik påny stærke eksplosioner og lavafremsbrud. Den 5. juni 1967 fik man de sidste lavafremsbrud. På havbunden 600 m øst for Surtsey var der nogen vulkansk virksomhed i tiden december 1963 til januar 1964, og i maj-oktober 1965 dannedes her en ny ø, Syrtlingur, ca. 70 m høj, som senere blev nedbrudt af havet. I julen 1965 kom et nyt felt i virksomhed ca. 900 m sydvest for Surtsey, hvor man fik en ny ø, ca. 70 m høj. Den fik navnet Jólnir, men også denne ø blev nedbrudt af havet, og disse to mindre vulkaner danner nu to undersøiske forhøjninger med toppen liggende i ca. 50 m dybde.

Det næste store vulkanudbrud indtraf allerede den 23. januar 1973, nemlig på Vestmannaøerne, hvor Heimaey blev hårdt ramt. Byen med ca. 5000 indb. måtte forlades, og der skete meget alvorlige skader, store dele af byen blev øde-

lagt, fiskerihavnen blev hårdt ramt, og fiskeriet gik i stå; bygninger og de industrielle anlæg led store tab.

Oversigten over de vulkanske processers forløb er ret kortfattet, idet vægten i dette arbejde ligger i behandlingen af de biologiske aspekter. De vulkanske produkter er antagelig helt sterile ved deres udgang af spalter og rørformede kraterer, og spørgsmålet bliver da, på hvilken måde de levende væsener tager den nye jord i besiddelse. På dette punkt er Surtsey et vigtigt område, fordi det i visse henseender er isoleret. Afstanden til Heymaey er ca. 20 km og til de nærmeste ubefolkede – men livbærende øer er kun nogle få km. Havvandet er rigt på levende planter og dyr, men også den atmosfæriske luft bærer levende væsener med sig. Kun få mennesker vil lande på Surtsey, og man kan formentlig forhindre dem i at medføre væsentlige tilskud af nye levende væsener.

Den første karplante synes at være *Calluna maritima*, som blomstrede og satte frugt i 1965. *Elymus* ankom i 1968. Første rugning af *Fulmarus glacialis* skete i 1970 og i 1972 var der 12 reder. Insekterne ankom tidligt, og der er påvist i alt 158 arter. Der kan næppe være tvivl om, at Surtsey som biologisk koloniseringsfelt vil få stor og ret central interesse.

Niels Nielsen

Journal of Historical Geography.

Vol. I, No. I, 1975, Editor John Patten, Editor for the Americas Andrew Clark. Academic Press Inc., London 1975. 136 s. 25×18 cm. Subskriptionspris: £ 7.30 pr. bind (4 numre).

Det er med ikke ringe forventning, at man imødeser det længe ventede tidsskrift, der skulle koncentrere sig om den historiske geografi. I forordet til det nu

foreliggende første nummer siger udgiverne bl. a., at det er et af det nye tidsskrifts mål at nære og understøtte den voksende interesse for kurser, seminarer og forskningsaktiviteter i historisk geografi inden for universiteter og andre læreanstalter over hele jorden.

Hvilke emner tager man så op, og hvordan ligger det med den geografiske spredning af dem? Det første nummer indeholder artikler om Majssdyrkningens historie på Philippinerne, og Landbrugs-krisen i det nordøstlige Brasilien 1700-1750, og Tiendelister og Jordbesiddelse i det 19. århundredes England, om Hudson Bay kompaniets ressource-administration i pelshandelen, om Arbejdskraftformidling i en cechisk industrikoncern i industrialiseringens tidlige fase og endelig et kort bidrag om et Bebyggelsesatlas i det 16. århundredes Finland. Rent umiddelbart kan det se ud til, at man fra udgiverens side har tilstræbt en geografisk spredning af emnerne, og hensigten hermed kan man forestille sig. Det er en dyr spøg at udsende et nyt geografisk tidsskrift. Det kræver en meget betydelig tilslutning af abonnenter, og i den ånd må man også se det forhold, at tidsskriftet har en amerikansk såvel som en britisk redaktør. Det er kun rimeligt, at man ønsker at henvende sig til interesserede i historisk geografi overalt på jordkloden. Forholdene for optagelse af artikler inden for dette fagområde har mange steder været mindre gunstige for geografer, i modsætning til mange europæiske tidsskrifter, hvor den historiske geografi har været mere begunstiget.

Også i et i øvrigt fortrinligt og fyldigt afsnit med boganmeldelser her men opretholdt en geografisk fordeling mellem Europa, Amerika og andre dele af verden. Man må byde *Journal of Historical Geography* velkommen i rækken af geografiske tidsskrifter og ønske det succes, for det har givet en mission.

Viggo Hansen